

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION EXTRAORDINAIRE DE 2003

9 JUILLET 2003

Proposition de loi modifiant la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse en ce qui concerne le placement des mineurs

(Déposée par Mme Clotilde Nyssens)

DÉVELOPPEMENTS

La présente proposition de loi reprend le texte d'une proposition qui a déjà été déposée au Sénat le 17 juillet 2001 (doc. Sénat, n° 2-854/1 — 2000/2001).

Elle vise à remédier à certaines carences constatées en matière de placement des mineurs.

Elle a d'abord pour objectif de contraindre les juges à motiver, de manière claire et précise, dans leurs décisions tant au fond qu'au provisoire, les causes du placement et les conditions de retour. À cet égard, elle répète une obligation légale: la motivation des jugements. Pour ce faire, les juges devront tenir compte de l'ensemble de la situation familiale en évitant tout effet réducteur.

Cette mesure rencontre le souhait des parents d'enfants placés, souffrant de n'être pas toujours au courant des rapports qui les concernent, d'être informés clairement des motifs du placement et des conditions à remplir pour un retour à la maison. Ces parents expriment, en effet, un sentiment de non-respect et d'impuissance, ne sachant pas pourquoi une décision de placer est prise et comment contribuer au retour de l'enfant.

BELGISCHE SENAAAT

BUITENGEWONE ZITTING 2003

9 JULI 2003

Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming wat de plaatsing van minderjarigen betreft

(Ingediend door mevrouw Clotilde Nyssens)

TOELICHTING

Dit wetsvoorstel neemt de tekst over van een voorstel dat reeds op 17 juli 2001 in de Senaat werd ingediend (stuk Senaat, nr. 2-854/1 — 2000/2001).

Het strekt ertoe bepaalde tekortkomingen met betrekking tot de plaatsing van minderjarigen te verhelpen.

Het heeft tot doel rechters te verplichten om in hun beslissingen, zowel ten gronde als inzake voorlopige maatregelen, duidelijk en concreet de redenen voor de plaatsing en de voorwaarden voor terugkeer te motiveren. In dat opzicht bevestigt het voorstel de wettelijke verplichting van de motivering van uitspraken. Hiertoe moeten rechters rekening houden met de hele gezinssituatie zonder zich op bepaalde feiten blind te staren.

Deze maatregel beantwoordt aan een vraag van de ouders van geplaatste kinderen, die, gefrustreerd omdat ze de verslagen die hen betreffen niet altijd kennen, zeer duidelijk geïnformeerd willen worden over de redenen voor de plaatsing en de voorwaarden die moeten worden vervuld opdat het kind terug naar huis kan keren. Deze ouders voelen zich machteloos en zonder respect behandeld: zij weten niet waarom hun kind is geplaatst en hoe ze kunnen bijdragen tot de terugkeer van het kind.

Elle répond également à la nécessité pour les enfants, qui vivent très souvent le placement comme un abandon par leurs parents, d'en connaître les causes exactes.

En outre, détailler les causes du placement atténuera la frustration des parents qui comprennent mal qu'on justifie le placement de leur enfant par la seule notion vague, et toujours en partie subjective, d'«enfant en danger», alors que leur situation concrète est plus complexe et mérite plus de développements.

De plus, cette disposition sera bénéfique dans la mesure où elle forcera les parents à effectuer un travail de remise en question de leur manière d'agir.

Cette mesure vise aussi, tant en cas de placement volontaire qu'en cas de placement contraint, à parer à la situation actuelle où, souvent, aucune condition de retour en famille n'est précisée de manière claire. En effet, même lorsqu'elles sont évoquées et portées à la connaissance des parents, soit elles changent au fil du temps, soit elles sont impossibles à remplir. Elles devraient pourtant correspondre aux raisons du placement. De plus, une modification des conditions de retour devrait impliquer l'obligation de repasser par le tribunal.

Le plus logique serait qu'elles soient détaillées dans la décision qui ordonne le placement pour que les parents puissent organiser le retour de l'enfant et le rendre possible dès que les conditions sont remplies. Le programme d'aide pourrait alors être rédigé sur base de la décision dûment motivée et cela permettrait d'évaluer la situation tout au long du placement mais surtout lorsque la question du retour se pose. Les intervenants, correctement avertis, pourront ainsi orienter leur travail de manière plus efficace.

Par ailleurs, une telle inscription dans le jugement ou l'ordonnance du président devrait permettre un vrai débat lors de l'audience au cours de laquelle une mesure provisoire est confirmée en une mesure au fond et lors de l'audience de révision annuelle. En effet, actuellement, le jugement prononcé en audience annuelle reprend souvent une «évaluation» qui se limite à trois lignes, précisant l'intégration de l'enfant dans sa famille d'accueil ou dans son institution. L'on devrait plutôt prendre en considération les diverses interventions posant la question de l'actualité de la nécessité du placement, au vu des causes de celui-ci et des conditions de retour décrites à l'origine.

Enfin, cette proposition de loi vise à rendre applicable à Bruxelles, en l'insérant dans la loi fédérale, l'obligation déjà formulée à l'article 9 du décret du 4 mars 1991 relatif à l'aide à la jeunesse, qui consiste à ne pas séparer les «fratries» durant le placement, que

Ook de kinderen, die een plaatsing vaak ervaren alsof ze door hun ouders in de steek worden gelaten, hebben er nood aan de juiste redenen ervan te kennen.

Een gedetailleerde opsomming van de eigenlijke redenen zal ook de frustratie verzachten van ouders die niet begrijpen dat de plaatsing van hun kind wordt gerechtvaardigd met het vage en altijd gedeeltelijk subjectieve concept van het «kind in gevaar», terwijl hun concrete situatie veel complexer is en meer toelichting verdient.

Bovendien biedt een dergelijke gedetailleerde bepaling het voordeel dat zij de ouders dwingt om na te denken over hun handelwijze.

De maatregel strekt er ook toe om, zowel in gevallen van vrijwillige als van gedwongen plaatsing, de huidige situatie te verhelpen waarin vaak geen enkele duidelijke voorwaarde wordt gesteld voor terugkeer in het gezin. Als er al voorwaarden worden vermeld en de ouders ter kennis gebracht, dan veranderen die in de loop van de tijd of zijn ze onmogelijk te vervullen. Die voorwaarden zouden evenwel moeten overeenstemmen met de redenen van de plaatsing. Bovendien zou elke wijziging van die voorwaarden een nieuwe verschijning voor de rechtbank moeten meebrengen.

De meest logische oplossing zou zijn dat de voorwaarden gedetailleerd worden vermeld in de rechterlijke beslissing die de plaatsing beveelt opdat de ouders de terugkeer van het kind kunnen organiseren en mogelijk maken zodra de voorwaarden zijn vervuld. Het hulpprogramma kan dan worden opgesteld op basis van de behoorlijk gemotiveerde beslissing en op die manier kan de situatie worden geëvalueerd tijdens de hele duur van de plaatsing, maar vooral als er sprake is van terugkeer. De goed geïnformeerde hulpverleners kunnen hun werk op die manier ook efficiënter inrichten.

Bovendien maakt de vermelding van de voorwaarden in het vonnis of de beschikking van de voorzitter een echt debat mogelijk tijdens de terechtzitting waarin een voorlopige maatregel wordt omgezet in een maatregel ten gronde en tijdens de jaarlijkse terechtzitting van herziening. Momenteel blijven de vonnissen in deze jaarlijkse terechtzitting vaak beperkt tot een «evaluatie» van drie regels over de integratie van het kind in zijn pleeggezin of zijn instelling. Men zou echter rekening moeten houden met alle factoren met betrekking tot de vraag of de plaatsing nog wel nodig is in het licht van de redenen voor de plaatsing en de oorspronkelijk vastgestelde voorwaarden voor de terugkeer van het kind.

Ten slotte strekt dit wetsvoorstel ertoe de verplichting die is ingevoerd door artikel 9 van het decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd, om broers en zussen niet te scheiden tijdens de plaatsing — hetzij in een instelling hetzij in een pleeggezin —

ce soit en institution ou en famille d'accueil. Le maintien de l'union des frères et sœurs, considérés comme étant «en danger», devrait devenir une priorité dans le choix des modalités de placement. Pourtant, les séparations de frères et sœurs sont fréquentes, pour des raisons d'organisation des institutions, de possibilités pour la famille d'accueil ou par manque de prise au sérieux de cet élément. Les frères et sœurs perdent ainsi contact et deviennent des étrangers l'un pour l'autre. Les parents doivent alors se déplacer loin de leur domicile et dans divers coins du pays pour rendre visite à leurs enfants, ce qui demande un gros investissement en temps, en énergie et en argent. Les visites s'espacent, ce qui est interprété par les institutions comme un désinvestissement parental.

À cet égard, il serait bon d'encourager les initiatives en vue de soutenir et d'aider la famille à garder un contact privilégié avec leurs enfants placés. L'on pourrait imaginer la création, conformément au concept en vogue actuellement, de «lieux de promotion familiale», espaces communs où parents et enfants pourraient se retrouver loin de leur cadre de vie, en vacances par exemple.

Clotilde NYSSENS.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1^{er}

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Dans l'article 37 de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse, il est inséré un § 2bis, rédigé comme suit :

«§ 2bis. Le jugement qui ordonne une des mesures visées au § 2, 3^o et 4^o, énonce les causes du placement et les conditions de retour.

Dans le cas de mesures prévues à l'article 37, § 2, 3^o, le tribunal de la jeunesse veille, sauf si cela n'est pas possible ou si l'intérêt du jeune s'y oppose, à ce que le jeune ne soit pas séparé de ses frères et sœurs.»

Art. 3

Dans l'article 52 de la même loi, l'alinéa suivant est inséré entre les alinéas 2 et 3 :

«Dans le cas de mesures prévues à l'article 37, § 2, 3^o, le tribunal de la jeunesse veille, sauf si cela n'est pas

ook van toepassing te maken in Brussel door ze op te nemen in een federale wet. Het behoud van de band tussen broers en zussen, die «in gevaar» zouden zijn, moet een prioritair criterium worden in de keuze van de wijze van plaatsing. Momenteel worden broers en zussen nog vaak gescheiden omdat het niet anders kan vanwege de organisatie van de instellingen of de mogelijkheden van de opvanggezinnen, of omdat men die overweging gewoon niet belangrijk vindt. Zo verliezen broers en zussen elk contact en worden ze vreemden voor elkaar. Bovendien moeten de ouders hun kinderen ver van huis en in alle uithoeken van het land bezoeken, wat een grote investering vergt van tijd, energie en geld. Dan worden de bezoeken schaarser, waaruit de instellingen weer afleiden dat het de ouders niet meer interesseert.

In dat opzicht moeten initiatieven die het gezin steunen en helpen om een bevoorrecht contact te onderhouden met hun geplaatste kinderen, worden aangemoedigd. Men kan denken aan de oprichting volgens een populair concept van «fora voor gezinspromotie»: plaatsen waar ouders en kinderen elkaar kunnen terugvinden ver van hun gewone leefsituatie, bijvoorbeeld op vakantie.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 37 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming wordt een § 2bis ingevoegd, luidende :

«§ 2bis. Het vonnis dat een van de maatregelen bedoeld in § 2, 3^o en 4^o, beveelt, somt de redenen van de plaatsing en de voorwaarden voor terugkeer op.

Bij de maatregelen bedoeld in artikel 37, § 2, 3^o, ziet de jeugdrechtbank erop toe dat de jongere niet van zijn broers en zussen wordt gescheiden, tenzij het niet anders kan of indruist tegen het belang van de jongere.»

Art. 3

In artikel 52 van dezelfde wet wordt tussen het tweede en het derde lid een nieuw lid ingevoegd, luidende :

«Bij de maatregelen bedoeld in artikel 37, § 2, 3^o, ziet de jeugdrechtbank erop toe dat de jongere niet

possible ou si l'intérêt du jeune s'y oppose, à ce que le jeune ne soit pas séparé de ses frères et sœurs.»

Art. 4

L'article 52^{ter}, alinéa 3, de la même loi est complété par la phrase suivante :

«Dans le cas de mesures prévues à l'article 37, § 2, 3^o et 4^o, elle énonce les causes du placement et les conditions de retour.»

Art. 5

À l'article 52^{quater} de la même loi sont apportées les modifications suivantes :

A) l'alinéa suivant est inséré entre les alinéas 2 et 3 :

«La décision énonce les causes d'une telle mesure et les conditions de son terme.»;

B) à l'alinéa 3, qui devient l'alinéa 4, les mots «pour des raisons identiques» sont remplacés par les mots «pour les raisons citées à l'alinéa 2»;

C) à l'alinéa 4, qui devient l'alinéa 5, les mots «par une décision contenant les mêmes motivations que celles formulées à l'alinéa 3» sont insérés entre les mots «une seule fois» et les mots «et après communication du rapport»;

D) à l'alinéa 5, qui devient l'alinéa 6, la première phrase est remplacée par la phrase suivante :

«Les mesures prédites peuvent néanmoins être prolongées de mois en mois par décision, contenant les mêmes motivations que celles formulées à l'alinéa 3, prononcée par le juge ou le tribunal de la jeunesse selon le cas.»

23 juin 2003.

Clotilde NYSENS.

van zijn broers en zussen wordt gescheiden, tenzij het niet anders kan of indruist tegen het belang van de jongere.»

Art. 4

Artikel 52^{ter}, derde lid, van dezelfde wet wordt aangevuld met de volgende volzin :

«Bij de maatregelen bedoeld in artikel 37, § 2, 3^o en 4^o, somt zij de redenen voor de plaatsing en de voorwaarden voor terugkeer op.»

Art. 5

In artikel 52^{quater} van dezelfde wet, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

A) tussen het tweede en het derde lid wordt een nieuw lid ingevoegd, luidende :

«De beslissing vermeldt de redenen voor deze maatregel en de voorwaarden voor de beëindiging ervan»;

B) in het derde lid, dat het vierde lid wordt, worden de woorden «om dezelfde redenen» vervangen door de woorden «om de redenen vermeld in het tweede lid»;

C) in het vierde lid, dat het vijfde lid wordt, worden de woorden «door een beslissing met dezelfde motivering als die bedoeld in het derde lid» ingevoegd tussen het woord «eenmaal» en de woorden «en na kennisgeving van het door de instelling opgestelde medisch-psychisch verslag»;

D) in het vijfde lid, dat het zesde lid wordt, wordt de eerste volzin vervangen als volgt :

«Niettemin kunnen de voormelde maatregelen elke maand worden verlengd door, naar gelang van het geval, de rechter of de jeugdrechtbank in een beslissing met dezelfde motivering als die bedoeld in het derde lid.»

23 juni 2003.